

Els de baix i els de dalt

Text > GERARD BAGUÉ, director

La sèrie *Downton Abbey*, que TV3 ha emès amb molt d'èxit aquest estiu i que ja s'havia pogut veure anteriorment en plataformes, permet fer una reflexió sobre com expliquem la història des del nostre present, sobretot en la ficció. És un retrat atractiu de l'Anglaterra eduardiana i de l'època de transició posterior a la Primera Guerra Mundial, amb una estètica exquisida, guions mil·limetrats i personatges carismàtics. Vista amb una mirada crítica i amb consciència històrica, és difícil no detectar-hi un cert presentisme i una visió esbiaixada del passat, especialment en la manera com es retraten les relacions entre classes socials. És com l'altra cara de *Paràsits*, la pel·lícula de Bong Joon-ho.

Downton Abbey, de Julian Fellowes, membre de la Cambra dels Lords, ens presenta una aristocràcia que, tot i les seves extravagàncies i contradiccions, actua sovint amb una benevolència gairebé paternalista. Els Crawley no són només nobles de naixement: són bons, considerats i respectuosos amb els seus criats i amb els pobres. Aquesta mirada suavitzca la duresa real de les jerarquies socials de l'època. I, de retruc, ajuda a consolidar les jerarquies d'avui.

És evident que hi ha moments de crítica i veus dissidents dins la ficció: Tom Branson, el xofer irlandès amb idees socialistes; Daisy, que comença a prendre consciència de la injustícia del sistema, o la senyoreta Bunting, que ens recorda que l'educació és una eina d'emancipació. Però gairebé tots aquests personatges acaben integrats al sistema, domesticats o marginats per la narrativa. Aquesta domesticació dels personatges subalterns no és innocent. Reflecteix el biaix ideològic de Fellowes, que té una visió conservadora i elitista. No ho fa en forma de clara declaració política, però el seu punt de vista sobre la societat i l'ordre establert impregna la sèrie de dalt a baix. El missatge implícit és clar: els de dalt són millors, no només per posició, sinó per qualitat humana. Els de baix són feliços i lleials si accepten el seu lloc. I aquells que s'hi rebel·len són retratats com a amargats o desagraïts.

L'aristocràcia britànica de principis del segle xx no era, en general, compassiva ni solidària. L'ordre social es mantenia per la força de la tradició, la llei i la por a l'exclusió, no per l'amor dels senyors als seus criats. *Downton Abbey* és una ficció en què tot flueix amb massa harmonia mentre les estructures de poder es mantenen intactes.

Ara bé, tampoc podem caure en la cancel·lació del relat. Si només acceptéssim representacions que s'ajusten als valors contemporanis, ens quedariem sense la major part de la cultura. És bo mirar *Downton Abbey* amb distància crítica, reconeixent-ne els silencis i les distorsions. Em sembla un bon exemple de com el present sempre afecta la visió del passat. No només per com interpretem nosaltres el que veiem, sinó també perquè tota ficció és una creació del seu temps. La sèrie reflecteix les tensions ideològiques actuals: el desig de mantenir la tradició, el gust per la nostàlgia, però també l'inici d'una consciència crítica. És un mirall de l'eterna lluita entre els de dalt i els de baix, entre els qui manen i els qui serveixen, i de com aquest relat pot ser manipulat per justificar o suavitzar un ordre social (el d'ahir i el d'avui) profundament desigual.

>> Els personatges de *Downton Abbey*.
(Foto: 3CAT)